

سرشناسه:	واعظی، احمد، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور:	اندیشه اسلامی (۲) با تأکید بر اندیشه سیاسی اسلام / احمد واعظی؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۲۹۶ ص.
شابک:	978-964-531-805-3
فروست:	مجموعه میانی نظری اسلام: ۴۲
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیبا
موضوع:	تعلیمات دینی اسلامی - راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	اسلام - بررسی و شناخت
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۳ الف ۵۲/۷ BP۷۷
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۰۷۶
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۳۷۲۲۳۳۷

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید.

شماره تلفکس واحد ارزیابی علمی: ۳۷۷۴۹۹۱۹ - ۰۲۵

صندوق پستی: ۶۱۷۳ - ۳۷۱۵۵

پست الکترونیکی: arzyabi@maaref.ac.ir

اندیشه اسلامی (۲)
با تأکید بر اندیشه سیاسی اسلام

www.ketab.ir

احمد واعظی

دانشیار دانشگاه باقر العلوم علیه السلام

مجموعه معارف

۴۲

اندیشه اسلامی (۲)
با تأکید بر اندیشه سیاسی اسلام

نویسنده: احمد واعظی

تعداد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

حرفه‌چین: اعظم یزدلی

ویراستار: امیرعباس رجبی

صفحه‌آرا: صالح زارع

طراح جلد: سید علی روحانی

ناشر: دفتر نشر معارف

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۲

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۳ - ۸۰۵ - ۵۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز بخش:

مدیریت بخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۰۰۰۴

■ قم: ۳۷۷۳۵۴۵۱-۰۲۵ ■ تهران: ۸۸۹۱۱۲۱۲-۰۲۱ ■ مشهد: ۳۲۲۲۰۱۱۹-۰۵۱

■ شیراز: ۲۲۳۴۴۶۱۵-۰۷۱ ■ کرمانشاه: ۳۷۲۳۴۱۱-۰۸۳ ■ کرمان: ۳۲۲۳۱۴۶۶-۰۳۴ ■ رشت: ۳۲۲۲۰۶۹۷-۰۱۳

■ تبریز: ۳۵۵۷۶۰۰۰-۰۴۱ ■ کرج: ۳۴۴۵۲۹۰-۰۲۶ ■ شهرکرد: ۳۲۲۴۲۲۲۲-۰۳۸ ■ قزوین: ۳۲۲۴۲۸۰۶-۰۲۸

■ ساری: ۳۲۲۵۲۰۲۰-۰۱۱ ■ ارومیه: ۳۲۳۵۴۵۲۲-۰۴۴ ■ اراک: ۳۲۶۷۵۵۹۲-۰۸۶ ■ اصفهان: ۳۲۲۵۵۱۶۳-۰۹۱

■ اردبیل: ۳۲۲۶۰۲۱۴-۰۴۵ ■ ایلام: ۳۷۵۵۱۸۸-۰۹۱ ■ گرگان: ۳۷۵۵۱۷۲-۰۹۱ ■ بیرجند: ۳۲۴۲۰۰۷۸-۰۵۶

نشانی الکترونیکی: E-mail: info@ketabroom.ir، پایگاه اینترنتی: www.ketabroom.ir

سخن آغازین

امروزه جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان، انسان را موجودی دین‌ورز می‌دانند؛ چراکه آنان با پژوهش‌های تاریخی خویش، قومی از اقوام بشری را نیافته‌اند که صاحب نوعی دین نبوده باشد. راز این امر آن است که انسان دارای سرشت و فطرت دینی بوده و هویت او در متن خلقت با دین عجین شده است.

اگرچه آدمی در فطرت و نهاد خود به دین گرایش دارد، اما برای اینکه دین حق را در اندیشه علمی و انگیزه عملی بیابد، باید تحقیق کند و با آگاهی، دین حق را بپذیرد و به برنامه‌های عملی آن پایبند شود که این، همان دین‌شناسی تحقیقی است. دین مبین اسلام از جمله ادیان توحیدی است که روش پذیرش مبانی و اصول اساسی خود را مبتنی بر عقلانیت و دین‌شناسی تحقیقی استوار کرده است و از دین‌شناسی تقلیدی در اصول، انسان‌ها را بر حذر می‌دارد.

در این راستا، برای افزایش بینش دینی و نگاه محققانه به دین اسلام، درس اندیشه اسلامی ۱ و ۲ برای دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارائه می‌شود. درس اندیشه اسلامی ۲، با مطالعه درباره دین و ضرورت آن، مسائل گوناگونی را درباره پیامبری و امامت و نیز مسئله حکومت و سیاست را برای بیان دیدگاه اسلام در حوزه اندیشه سیاسی مطرح می‌کند.

در کتاب پیش‌رو، حجت‌الاسلام دکتر **احمد واعظی** کوشیده است دست‌کم پاره‌ای از جوانب دین‌شناسی را در عرصه پیامبری، امامت و حکومت، بررسی و کاوش نماید. در این اثر

کوشش شده است الگویی از اسلام‌شناسی تحقیقی در حوزه اندیشه سیاسی عرضه گردد. همچنین در کنار بیان دیدگاه اسلام در عرصه‌های یادشده، دیدگاه‌های رقیب نیز مورد ارزیابی و نقادی قرار گرفته است.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی از تلاش‌های علمی و ارزشمند محقق محترم جناب حجت‌الاسلام دکتر احمد واعظی قدردانی و تشکر می‌نماید. همچنین از ارزیابان محترم اثر حجج اسلام آقایان دکتر مهدی امیدی و محمدرضا مصطفی‌پور کمال سپاس و امتنان را دارد. از مدیر گروه پژوهشی میزانی نظری اسلام، جناب آقای ابوذر رجبی که در مراحل مختلف اثر، نقش داشته و نیز از مدیریت امور پژوهشی که مسئولیت آماده‌سازی اثر را عهده‌دار بودند، قدردانی می‌شود.

دیدگاه‌ها، پیشنهادهای و انتقادهای شما استادان محترم و دانشجویان عزیز در بهبود اثر در ویراست‌های بعد ما را یاری می‌رساند.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

www.ketab.ir

۴۱	برای مطالعه بیشتر.....
۴۲	پرسش.....
۴۳	فصل سوم: مسلمانان و چالش مدرنیته.....
۴۴	عوامل مؤثر در واکنش مسلمانان در برابر مدرنیته.....
۴۶	گونه‌شناسی واکنش‌ها در برابر مدرنیته.....
۴۶	یک. تجددخواهی و تقابل با سنت.....
۴۸	دو. بنیادگرایی و سلفی‌گری.....
۵۱	سه. استعمارستیزی و انقلابی‌گری.....
۵۲	چهار. نوگرایی دینی (آشتی‌تئوریک اسلام با مدرنیته).....
۵۴	بررسی و ملاحظات.....
۵۵	چکیده.....
۵۷	برای مطالعه بیشتر.....
۵۷	پرسش.....

بخش دوم: وحی‌شناسی و راهنماشناسی

(۱۶۸ - ۵۹)

۶۱	فصل اول: فلسفه نبوت.....
۶۱	نبوت و اصل هدایت عمومی.....
۶۳	معنای وجوب و ضرورت بعثت انبیا.....
۶۴	استدلال بر ضرورت بعثت انبیا.....
۶۷	برهانی قرآنی بر ضرورت بعثت انبیا.....
۶۸	اهداف و کارکردهای نبوت.....
۶۹	یک. معنابخشی به زندگی.....
۷۰	دو. پاسخ مناسب به درد جاودانگی.....
۷۰	سه. توجیه و ضمانت اخلاق.....
۷۰	چکیده.....
۷۱	برای مطالعه بیشتر.....
۷۲	پرسش.....
۷۳	فصل دوم: وحی‌شناسی.....
۷۳	معنای لغوی وحی.....
۷۴	کاربردهای واژه وحی در قرآن.....
۷۷	الهی بودن وحی.....
۷۹	زبانی بودن قرآن.....

۸۳	قرآن و فرهنگ زمانه
۸۶	چکیده
۸۷	برای مطالعه بیشتر
۸۷	پرسش
۸۹	فصل سوم: قرآن شناسی
۸۹	مقایسه قرآن با دیگر کتب مقدس ادیان ابراهیمی
۹۴	معجزه بودن قرآن
۹۷	مصونیت قرآن از تحریف
۱۰۰	تفسیر و تأویل قرآن
۱۰۳	چکیده
۱۰۴	برای مطالعه بیشتر
۱۰۴	پرسش
۱۰۵	فصل چهارم: فلسفه ختم نبوت
۱۰۶	دلایل ختم نبوت
۱۰۷	خاتمیت و کمال دین
۱۱۲	تفاسیر ناصواب از ختم نبوت
۱۱۶	چکیده
۱۱۷	برای مطالعه بیشتر
۱۱۷	پرسش
۱۱۹	فصل پنجم: خاتمیت و کثرت گرایی دینی
۱۲۱	رویکردهای مختلف درباره تکرر ادیان
۱۲۱	یک. انحصار گرایی
۱۲۳	دو. شمول گرایی
۱۲۳	سه. کثرت گرایی دینی
۱۲۳	اسلام و کثرت گرایی دینی
۱۲۷	قرائت‌های مختلف از دین
۱۳۱	چکیده
۱۳۳	برای مطالعه بیشتر
۱۳۳	پرسش
۱۳۵	فصل ششم: امامت و خلافت
۱۳۶	امامت و خلافت
۱۳۷	امامت؛ بحثی کلامی یا فقهی؟

۱۴۰ امامت در قرآن
۱۴۲ انتصابی یا انتخابی بودن امام
۱۴۴ مروری اجمالی بر دلایل نصب امام
۱۴۹ چکیده
۱۵۰ برای مطالعه بیشتر
۱۵۱ پرسش
۱۵۳ فصل هفتم: مهدویت و انتظار
۱۵۳ موعودباوری
۱۵۵ موعودگرایی در قرآن
۱۵۷ مهدویت در روایات اسلامی
۱۶۰ پاسخ به برخی شبهات و ابهامات مهدویت
۱۶۰ یک. تهی بودن صحیحین از احادیث مهدی
۱۶۱ دو. تعارض طول عمر مهدی با عقل و دانش بشری
۱۶۳ سه. امامت در سنین کودکی
۱۶۳ اهمیت و ارزش انتظار
۱۶۵ چکیده
۱۶۶ برای مطالعه بیشتر
۱۶۷ پرسش
بخش سوم: جامعه و حکومت	
(۲۸۰ - ۱۶۹)	
۱۷۱ فصل اول: اسلام و سیاست
۱۷۲ ضرورت حکومت
۱۷۳ حکومت دینی، جامعه دینی
۱۷۶ پیوند ذاتی اسلام و سیاست
۱۷۸ انکار پیوند اسلام و سیاست
۱۸۰ چکیده
۱۸۰ برای مطالعه بیشتر
۱۸۱ پرسش
۱۸۳ فصل دوم: منکران حکومت دینی
۱۸۳ انکار حکومت دینی از منظر درون دینی
۱۸۴ دلیل اول: فقدان مفاهیم سیاسی در منابع دین

۱۸۵	دلیل دوم: عدم تشکیل حکومت از سوی پیامبر
۱۸۸	دلیل سوم: تأسیس امت، نه تشکیل حکومت
۱۹۰	انکار حکومت دینی از منظر برون دینی
۱۹۱	دلیل اول: عدم امکان اجرای شریعت
۱۹۲	پاسخ دلیل اول
۱۹۵	دلیل دوم: عدم کفایت مدیریت فقهی
۱۹۶	پاسخ دلیل دوم
۱۹۸	چکیده
۱۹۹	برای مطالعه بیشتر
۱۹۹	پرسش
۲۰۱	فصل سوم: نظریه‌های مشروعیت در تفکر سیاسی اسلام
۲۰۱	مراد از مشروعیت در اندیشه سیاسی
۲۰۳	تفکیک مشروعیت از مقبولیت
۲۰۴	نظریه مشروعیت الهی
۲۰۹	نظریه مشروعیت انتخابی
۲۱۱	چکیده
۲۱۲	برای مطالعه بیشتر
۲۱۲	پرسش
۲۱۳	فصل چهارم: معنا و تاریخچه ولایت فقیه
۲۱۴	معنای ولایت فقیه
۲۱۵	ماهیت ولایت
۲۱۷	دوگونه ولایت در فقه اسلامی
۲۱۸	تفاوت انتصاب به ولایت با وکالت و نظارت
۲۱۹	جایگاه رهبری در نظام ولایی
۲۲۲	تاریخچه ولایت فقیه
۲۲۵	چکیده
۲۲۶	برای مطالعه بیشتر
۲۲۷	پرسش
۲۲۹	فصل پنجم: دلایل اثبات ولایت فقیه و شرایط رهبری
۲۳۰	اثبات ولایت عامه فقیه از باب حسبه
۲۳۱	دلیل روایی بر ولایت فقیه
۲۳۴	دلیل عقلی بر ولایت فقیه

۲۳۵	دلیل عقلی محض بر ولایت فقیه
۲۳۷	دلیل عقلی مرگب
۲۳۸	ادله ولایت فقیه و اثبات ولایت انتصابی
۲۴۰	ویژگی‌های رهبری
۲۴۱	یک. فقاقت
۲۴۲	دو. عدالت
۲۴۴	سه. تدبیر، توانایی و امانت‌داری
۲۴۴	چکیده
۲۴۵	برای مطالعه بیشتر
۲۴۶	پرسش
۲۴۷	فصل ششم: پرسش‌ها و ابهامات مربوط به ولایت فقیه
۲۴۷	ولایت مطلقه فقیه
۲۵۲	امکان مخالفت با ولی فقیه
۲۵۵	شرط اعلمیت فقهی در رهبری
۲۵۸	شرط بودن مرجعیت
۲۶۰	مجلس خیرگان و نظارت بر رهبری
۲۶۱	چکیده
۲۶۲	برای مطالعه بیشتر
۲۶۲	پرسش
۲۶۳	فصل هفتم: مردم‌سالاری دینی
۲۶۴	مراد از دموکراسی
۲۶۸	ضرورت مهار کردن خواست و رأی اکثریت
۲۷۰	مردم‌سالاری دینی
۲۷۲	تعارض دموکراسی با اسلام
۲۷۴	ادعای متناقض‌نما بودن مردم‌سالاری دینی
۲۷۸	چکیده
۲۷۹	برای مطالعه بیشتر
۲۷۹	پرسش

مقدمه

از گذشته کتاب‌هایی که به عنوان معارف و اندیشه اسلامی (۱) نگارش یافته‌اند، خداشناسی و بُعد مبدآشناختی جهان‌بینی اسلامی را مد نظر داشته‌اند و معارف و اندیشه اسلامی (۲) معمولاً به بُعد هدایتی دین و مباحث وحی و نبوت و امامت معطوف بوده‌اند. نوشته حاضر نیز همین سنت را محفوظ داشته و تلاش می‌کند مباحث اساسی فوق را در ارتباط با مباحث و زاویه نگاه‌های جدیدی که در حوزه هدایتی دین مطرح شده، عرضه نماید.

امروزه به سبب رواج نگرش‌های انتقادی، نگاه‌های درجه دوم، تردید در میانی و پیش‌فرض‌ها که خصلت و ویژگی تفکر معاصر غربی و ره‌آورد مدرنیته است، بسیاری از میانی و پیش‌فرض‌های دینی، موضوع تأمل فلسفی و انتقادی قرار گرفته و باورهای دینی در مورد وحی و نبوت و نقش هدایتی دین در شکل‌دهی حیات اجتماعی بشر به چالش کشیده شده است. این پرسش‌ها و چالش‌ها ایجاب می‌کند که تبیین عقاید اسلامی در حوزه وحی و نبوت و نحوه حیات اجتماعی و سیاسی جامعه اسلامی، با عطف توجه به این تأملات و چالش‌های نوپدید همراه باشد.

نوشته حاضر می‌کوشد در قلمرو مباحث مربوط به فلسفه نبوت و وحی‌شناسی و قرآن‌شناسی نیم‌نگاهی به این چالش‌ها و تردیدها داشته باشد و مباحث را به گونه‌ای طرح نماید که ضمن روشنگری نسبت به معارف اصیل دینی در این زمینه، پاسخ‌های صریحی به برخی شبهات اساسی ارائه شود. همچنان‌که در بخش سوم به شکل گسترده‌تری به نظریه سیاسی

اسلام می‌پردازد و به شکلی مستدل از نحوه حضور دین در سامان حیات اجتماعی و امکان بهره‌مندی از ظرفیت هدایتی دین در شکل‌دهی مناسبات اجتماعی دفاع می‌کند و تبیینی تفصیلی از نظریه سیاسی شیعه بر محور ولایت فقیه عرضه می‌دارد. این بخش نیز همانند بخش مربوط به وحی‌شناسی و راهنماشناسی به ادله و نقدهای منکرین حکومت دینی و مدافعان جداسازی نقش دین از عرصه عمومی و حیات جمعی توجه کرده است. از همه عزیزانی که رنج آماده‌سازی این اثر جهت نشر را بر خود هموار کردند کمال تشکر را دارم و امیدوارم این نوشتار در ارتقای سطح دانشی و بینشی دانشجویان گرامی سهمی برعهده گیرد.

و الحمد لله رب العالمین

حوزه علمیه قم

احمد واعظی